

või kõneldavate juttude ühisosa folklooriga. Margaret Lyngdoh käsitles ettekandes “On Why the West is a Taboo Direction among the Khasis” õnnetuste koha ümber vormuvat folkloori, milles ilmnevad nii kristlikud, omausundilised kui sekulaarsed uskumused, eriti läänesuunaga seotud tabu khasi usundis. Alevtina Solovyova sõnavõtt “Gold Coins, Singing Monks and Restless Places: A Historical Memory of Mongolian Demonological Topics” põhines Mongoolias tehtud välitöödel (läbiviijaks Venemaa Riikliku Humanitaartähtsuse folkloori- ja semiootika keskus) ning keskendus demonoloogilistele uskumustele kohalikus ajaloolises pärimuses. Lähemalt tutvustas ta esiteks lugudetsükli hiina kaupmeeste vaimude omandis olevatest kuldmüntidest ning teiseks salapärasest tulukestest ja aegajalt kostvatest palvelauludest buda munkade kalmistul.

Muusikalist elamust pakkusid esimese tööpäeva õhtul lauljad-pillimängijad Mooste rahvamuusikakoolist Krista ja Raivo Sildoja eestvedamisel. Jalg hakkas iseenesest muusika taktis kõpsuma ning laulud innustasid kaasa laulma.

Pärast konverentsimuljete kristalliseerumist võib öelda, et tegu oli uudseid vaatenurki avava õnnestunud korraldatud teadusüritusega, mis rikastas osavõtjaid igas mõttes. Piret Voolaiu initsiatiivil ja infotehnoloogia praktikandi Raido Kuusi käe läbi on serverisse folklore.ee sisustatud talvekonverentside e-kodu (<http://www.folklore.ee/ri/talvekonverents/>), mis võimaldab üle vaadata ja meelde tuletada kõike kümnel üritusel toimunud.

Mare Kalda

Kogumistöo Eesti Rahvaluule Arhiivis 2014. aastal ja Eesti Vabariigi Presidendi rahvaluule kogumispreemia

Eesti Rahvaluule Arhiivis tehti 24. aprillil 2015 kokkuvõtteid möödunud rahvaluule kogumise aastast. Haridus- ja teadusminister Jürgen Ligi andis üle ka Eesti Vabariigi Presidendi preemiad 2014. aasta parimatele rahvaluulekogujatele. Selles lühikeses ülevaates tutvustan presidendi rahvaluule preemia saajate töid, seejärel annan ülevaate teiste vabatahtlike rahvaluulekogujate poolt tehtud tööst ning räägin põgusalt möödunud aastal läbiviidud kodupärimuse kogumisvõistlusest.

Rahvaluule arhiivi eelmise aasta kogumistööd iseloomustavad arvud ei ole sugugi väikesed. 2014. aastal laekus arhiivi kokku üle 6500 lehekülje kirjanekuid, 2000 fotot ja 351 audiovisuaalset säilikut.

Kogutu on vabatahtlike kaastööliste, üliõpilaste, kutseliste folkloristide ja naaber-teaduste esindajate ühise töö tulemus. Siinjuures on pidanud valikuid tegema kõik kogujad – mida kirjutada, kuidas oma ja teiste mõtteid kirja panna ning kuidas leida aega selle vormistamiseks jne. Ka arhiivitöötajatel tuleb teha mitmeid valikuid, nii majanduslikke kui ka sisulisi. Mida võtta vastu hoiule, mis asjad väärivad hoidmist aastate taha ja kas selleks kõigeeks jätkub vahendeid? On see otstarbekas, on see põhjendatud, et kasutame riigi ressursse just sel viisil?

Fotol rahvaluulekogujad ja kirjandusmuuseumi töötajad koos teadus- ja haridusminister Jürgen Ligiga. Alar Madissoni foto 2015.

Fotol vasakult: Anne Rebane, Liis Reha, Eha Võso, Katre Koppel, Jürgen Ligi. Alar Madissoni foto 2015.

Sel aastal jätkus arhiivimaterjalide kättesaadavaks tegemine veebi vahendusel failihoidla Kivike kaudu. Rahvaluulearhiivi kogudest on praeguseks Kivikeses 53 884 säiliku kirjeldus, neist enam kui pooled on lisatud 2014. aastal.

Presidendi preemia

2015. aasta rahvaluulekogumise preemiad sai neli inimest.

Liis Reha ja Katre Koppel said rahvaluulepreemia Viljandi Kultuuriakadeemia pärimuse kogumise eest. Kogutud materjalist koostati raamat *Ühine teistsugusus: artikleid ja esseid TÜ Viljandi Kultuuriakadeemia 60. aastapäevaks*. Liis Reha ja Katre Koppel olid selle projekti eestvedajad. Kuigi kogumistöö organiseerimisel ja läbiviimisel ning küsitluskavade koostamisel osales suurem arutlusrühm, oli mitmesugune vahendus- ja korraldustöö just nende kahe kanda. Kogujate koordineerimine ja juhendamine ning hilisem materjali koondamine ja selle süstematiseerimine arhiivi üleandmiseks on tööloigud, mis nõuavad aega, vaeva ja pühendumist.

Kogutud materjali hulk on suur: 63 intervjuud helisalvestustena, intervjuude lite-reeringud tekstidena (1155 digilehekülge), 270 digifotot, 2 videofaali. Lisaks asjaolule, et see kogu koondab ühe, erinevate nimetuste all (Viljandi kultuurikool, kultuurikolledž, kultuuriakadeemia) tuntud kooli ajalugu, saab koguga tutvudes selgeks ka see, kuivõrd omailmeline on see kool meie hariduspildis – oma ühiselamute, loominguliste õppejõudude, ja veel loomingulisemate tudengitega. Nii saab artiklikogumikust lugeda, kuidas nägi välja vastuseis kultuurikooli tudengite ehk kampsunite ja Viljandi noorte ehk nõjõmmide vahel; sellest, kuidas rahvusliku käsitöö eriala tudengil oli välja arvatud, palju kodutööks antud käsitööst jõudis ta rongisõidul Raplast Viljandisse teha, näiteks mitu rida sokke-kindaid kududa. Kogutud ainesest leiab palju sellist, mida ametlikes dokumentides pole, kuid mis näitavad kooli hoopis teisest ja kohati sisulisemastki küljest kui ametlikud paberid.

Anne Rebane on arhiivi vahendanud oma mälestusi vanaemast, vanaema teadmisi ravimtaimedest ja nendega ravimisest, kalendritähtpäevade pidamisest oma kodus. Kaasahaaravalt ja soojas toonis on ta kirjeldanud nende elu Lasnamäel, kui seal ei olnud veel uut linnaosa, olid vaid üksikud majad. Samuti on ta kinkinud muuseumile vanaema eluloo ja vanaema kirjutatud vihiku mõistatustega. Oma kaasalöömist rahvaluulekogumisel alustaski Anne Rebane vanaema mälestusega, jõudes sealtkaudu oma elu ja kogemuste kirjeldamiseni. Anne Rebane on osalenud arhiivi kogumisvõistlustel, sealjuures Soomelugude kirjutamise võistlusel, naljalugude ja lastemängude kogumise võistlusel ning kodupärimuse kogumisel eelmisel aastal. Samuti on ta saatnud 101 fotot oma perekonna, vanaema õe perest. Fotodel kujutatakse ühe perekonna elu 1930. aastatel Haapsalus.

Eha Võso on samuti osalenud arhiivi viimasel kolmel kogumisvõistlusel. Tema kirjutised on kaasahaaravad, humoorikad ning täpsed ja detailirikkad. Et ta on töötanud lasteaiapäetajana, on talle teatud teemad, näiteks lastemängud, olnud ka südamelähedased, samuti naljalood, kus käsitletakse naljakaid juhtumeid lasteaiapäetajate elust, mida kirjutaja hästi tunneb.

Ka kodupärimuse võistlustöö on kirjutatud sisseelamise ja mõtestatusega, nagu ka paljude teiste kirjutajate kaastööd. Eha Võso kodupärimuse tööd ilmestavad rohked fotod tema praegusest elupaigast, Mootse talust Võnnu kihelkonnas.

Mullusest kogumistööst

Preemiasaajate kõrval on jätkanud oma kogumistööd mitmed teisedki.

Leelo Viita ja Margit Korotkova jätkasid õigeusu ja rahvapärase traditsiooni talletamist ja uurimist Setomaal ja selle lähialadel. 2014. aastal käidi ringi Värskas ja Orava valla külates ning küsitleti 74 kohalikku inimest vanuses 56–91 aastat. Vestluste keskmes olid usundi- ja kombestikuteemad, nt aastaring Setomaal, õigeusu- ja külapühadega seotud tähtpäevad, aga ka suhtumine uskumisse ja usundisse.

Intervjuude tulemusena ilmnes, et nii Mikitamäe, Rápina, Värskas kui ka Orava valla õigeusklike seas on õigeusutraditsioonil endiselt väga oluline osa nii igapäevases kui ka aastaringi pühadetsükli kombestikus ja uskumustes. Setode silmis on usk igapäevaeluga lahutamatult seotud, usk on elav.

Vello Tohter Kullamaa vallast Liivi külast on aastakümnete jooksul teinud rohkelt fotosid oma perest, koduküllast ja naaberküladest. Samuti on ta kirja pannud oma mälestused toimetamistest kodukülas Mõrdus.

Zoja Idvani andis arhiivi 53 lehekülge lapsepõlvemälestusi, mälestusi oma vanemate elust Eestis ja Siberis ning nende juurde 74 fotot.

Kodupärimuse raames andsid oma koostatud pere- ja külalugusid üle veel mitmed inimesed.

Eduard Parts on üles kirjutanud oma Peipsitaguse Oudova-kandi eesti asunduses elanud suguvõsa-liikmete elukäigu ja kirja pannud ka enda mälestused, käsikiri sisaldab ka rohkelt fotosid koos seletustega. Käsitledes Venemaale rännanud eestlaste saatust tulevad jutuks Venemaa eestlasi 20. sajandi teisel poolel puudutanud traagilised sündmused.

Mall Hiemäe viis läbi vaimujuttude küsitluse Virumaal, et koguda materjali raamatu *Virumaa vanad vaimujutud* tarvis. Laekus 101 lehekülge vastuseid mitmelt vastajalt (Inge Arula, Kaja Kasemaa, Eva Nõlve, Anu Soon, Heili Tarjan, Alli Tõnissoo jt).

Üliõpilased on eelmisel aastal jõudnud korrastada ja nende juhendajad üle anda mitmeid varasemate välitööde materjale. Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia ja Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemia pärimusmuusika üliõpilaste Karjala õppe- ja kogumisretkelt on laekunud nimekirjadega varustatud fotosid.

Tartu Ülikooli folkloristlike välitööde kursuse tudengid käisid 2011. aastal välitöödel Kihnus, neid juhendasid Merili Metsvahi ja Pihla Maria Siim. Korrastatud on helisäilikuid, fotosid ja päevikuid.

Kihnus käidi teavet saamas ka järgmise projekti raames, nimelt vedas Jaan Sudak 2013. aastal eest unenäopärimuse projekti. Küsitlusel keskenduti unenäoseletustele, unenägede täideminemisele, aga ka laiemalt usundilisele traditsioonile. Praeguseks on helisalvestused korrastatud, varustatud nimekirjadega. Kogumistöös osales kaheksa kogujat, nimekirju on Jaan Sudaku kõrval tõhusalt vormistanud ka Tenno Teidearu.

Mitmelt poolt on arhiivi täiendatud salmikute ja laulikutega.

Kodupärimuse kogumise võistlus

2014. aastal viidi läbi kodupärimuse kogumisvõistlus “Millest tunnen oma kodu? Lood meie kodudest”, seda koordineeris ERA vanemteadur Mari Sarv.

Kogumisaktsiooni eesmärk oli kaardistada tänapäeva eestlaste kodukogemust: kus meie kodud asuvad ja on asunud, kas need on põlised, ostetud, üüritud või ise rajatud, mida me oma kodu ja koduümbruse kohta teame ja edasi pärandada tahame, kuidas tekkib kodutunne, kui palju on inimestel elu jooksul kodusid olnud ja milliste tunnetega on seotud koduvahetus?

Aktsiooni raames laekus 72 saadetist: 774 paberlehekülge, peaaegu 1000 digilehekülge ning hulgaliselt fotosid. Saadetised näitavad ilmekalt, kui palju on inimesed (võrreldes varasema elulaadiga) elu jooksul kodusid vahetanud, ning annavad aimu ka koduvahetamise põhjustest. Võrreldes varasemate rahvaluulekogudega tõusevad esile linlaste kodulood, inimeste suhe linnamaastikuga. Selgesti on aimatav ka eri põlvkondade kodutunnetus: kooliõpilastele on kodu eelkõige koht, kus on nende vanemad ja perekond; tudengiealised hindavad kodu juures eelkõige privaatsust, võimalust olla ja käituda oma tahtmist mööda – kodu kui “koht” näib olevat vähem oluline. Vanema põlvkonna kodulood on aga mitmetahulisemad, pikitud elulooliste seikade, mälestuste ja nendega seotud emotsioonidega. Vanema põlvkonna kodulugude taustaks on keerukad sõjaaegsed ja sõjajärgsed aastad, sõja, vägivalda ja repressioonide ning NSV Liidust saabunud sisseränduritega seotud kogemused. Hilisemaid saatusi on tugevalt mõjutanud nõukogude-aegne töölesuunamispoliitika. Paljudes vanema põlvkonna saadetistes leidub lugusid ühel või teisel põhjusel kodust ilma jäämisest. Üksikud kirjutajad elavad siiski ka oma põlises kodupaigas.

Võistlusele saadeti mitmeid pere- ja suguvõsalugusid, hoolikalt koostatud ülevaateid oma erinevatest kodudest, lugusid ja tundeid seoses nendega. Lugusid aitasid ilmentada eri aegadest pärit fotod, suuremal hulgal saatsid neid Kaie Humal, Helma Kaeval, Tea Kink, Urve-Mai Männik, Enda Naaber, Ene Raudkats, Tuuli Reinsoo, Atilje-Valmiine Roosiväli, Selma Vasar.

Tuumakad tööd saatsid võistlusele Lo Järvekülg, Raivo Kaik, Anne Kurepalu, Age-Li Liivak, Maie Matvei, Ellen Muru, Anne Nurgamaa, Maria Peep ja Maret Usar. Mitmeid töid ilmentasid fotod.

Kogumisvõistlusel osalesid sisukate töödega Tiit Birkan, Tiina Edvand, Imbi-Harieta Eenlo, Külli Heinla, Mall Hiiemäe, Mall Johanson, Holger Kaints, Rosaali Karjam, Triin ja Jürgen Kusmin, Ülle-Reet Landsmann, Leida Naariste, Leida Oeselg, Silvia Paluoja, Helle Patterson, Maris Reintal, Kaisa Roosileht, Anu Soon, Silver Säga, Asta ja Enno Säinast, Pille Tamm, Väino Tiimus, Asael Truupõld jt.

Oma kodust kirjutasid ka praegused üliõpilased, Tartu Ülikooli arhiivipraktika ainekursusel osalejad Kristiina Kapper, Laura Mäemets, Mari-Liis Pruul, Rosmary Suigusaar, Tenno Teidearu, ja Liisi Reitalu. Samuti olid osavõtjate seas Kadrina Kesk-kooli õpilased (juhendaja õpetaja Liivi Heinla), väga hea töö kirjutas Joonas Kikerpill.

Kogumisvõistlust toetasid Eesti Rahvuskultuuri Fond ja Eesti Kultuurkapital. See võimaldas osalejaid tänutäheks premeerida ning materjali nõuetekohaselt arhiveerida, et see oleks kasutatav kõikidele soovijatele.

Sellised on valikud, mida tehti 2014. aastal. Muidugi tehakse valikuid, mõeldes tulevikule – kuidas meie lapsed ja lapselapsed saaksid meie kogetut, meie teadmisi lugeda, kuulata ja vaadata. Ning majandusliku külje kõrval tõstatub ka küsimus, kas järeltulevatel põlvdel jätkub tahtmist, aga ka vajadust ja keeleoskust üldse praegu kogutusse süüvida? Oma igapäevases elus loome ühiskogemust, kuhu peale lugude kuuluvad ka fotod, joonistused, luuletused ja laulud ning mida talletatakse Eesti erinevates

mäluasutustes. Kui meil on tahtmist lugeda Hurda-aegadel kogutud vanasõnu, olles need asetanud lõbusasse ja mängulisse vormi, ehk peaksime usaldama ka järeltulevaid põlvi ning andma neile võimaluse omamoodi mõtestada ja kujutada meie maailma.

Täname kõiki kaastöölisi ning kutsume kõiki osalema 2015. aasta kogumisvõistlusel “Minu maastikud”.

Astrid Tuisk

Fraseoloogiasümposiumion Poolas

Aprillikuu viimasel nädalal toimus Kirde-Poolas asuvas Białystoki ülikoolis, täpsemalt selle filoloogia teaduskonnas järjekordne kokkusaamine rahvusvahelise fraseoloogia uurimisprojekti *International Dialogue on Phraseology* (IDP) raames. Seekordne, kolmandat korda toimunud üritus kandis pealkirja *Phraseology and Beyond: Reproducible Language Units*. Korraldajaks projekti initsiaator ja juht, poola keele instituudi dotsent dr Joanna Szerzunowicz, kelle eestvedamisel pandi viis aastat tagasi alus koostööle Euroopa ja Jaapani fraseoloogide vahel. Kui erinevate riikide fraseoloogiauurijaid ühendav organisatsioon *Europhras* koondab peaaesjalikult Euroopa teadlasi, siis on tähelepanuväärne Poola kolleegide soov tekitada ühisosa ka pealtnäha kaugete keelte ja kultuuride uurimistöodes. Tänaeks on selle koostöö (Białystoki ülikooli ja Kwansai Gakuini ülikooli vahel) tulemina ilmunud kaks artiklikogumikku ja koostamisel kolmas.

Seekordne sümposiumion andis võimaluse tutvustada fraseoloogilist uurimistööd, sh eesti keeles tehtavat, Poola teadlastele ja ka kraadiõppuritele. Nii keskendus siin-

Esineb sümposiumioni korraldaja Joanna Szerzunowicz. Monika Siemieniuki foto 2015.